

Грищенко В.М.,
Яблоновська-Грищенко Є.Д.

*Канівський природний заповідник, Навчально-науковий центр "Інститут біології та медицини",
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
вул. Шевченка, 108, м. Канів, Черкаська обл., 19003, Україна;
aetos2@ukr.net*

НОВІ ЗНАХІДКИ ПОСЕЛЕНЬ ГОЛУБА-СИНЯКА (*COLUMBA OENAS*) НА ЕЛЕКТРОЛІНІЯХ В УКРАЇНІ

На рубежі XX і XXI століть у Східній Європі з'явилася нова екологічна форма голуба-синяка (*Columba oenas*). Цей вид-дулогніздник освоїв для гніздування порожнини в бетонних опорах високовольтих електроліній. Пристосування мало значний вплив на чисельність та поширення голубів. Кількість поселень синяків на електролініях стала швидко збільшуватися і в Україні, і в Росії (Белик и др., 2010, 2013; Грищенко, Яблоновська-Грищенко, 2019 та ін.). Чисельність птахів у поселеннях, де проводяться щорічні обліки, швидко зростає (Грищенко, Яблоновська-Грищенко, 2016, 2018). У 2021 р. в ході експедицій у різних регіонах України нами були виявлені нові місця гніздування синяків на ЛЕП (табл.). Вид продовжує розселятися в Лісостепу, все далі проникає у Степову зону, з'явилися поселення на електролініях і в Поліссі, де поширена "нормальна" форма голуба-синяка, що влаштовує гнізда в дуплах дерев.

26.06.2021 р. ми знайшли поселення мінімум із 3 пар на електролінії біля с. Червонопілля Кропивницького (раніше – Бобринецького) району Кіровоградської області. Пара поселилася в одному із стовпів. До нього проявляла інтерес також інша пара, самець її відганяв. Трохи далі на дротах біля стовпа сидів ще один птах. У цьому місці синяки з'явилися лише у 2021 р. Тут знаходиться одна з наших постійних моніторингових ділянок по білому лелеці (*Ciconia ciconia*), де ми проводимо щорічні спостереження з 2009 р. (див. Грищенко, Яблоновська-Грищенко, 2020). Раніше ці голуби тут не відмічалися.

Ще одне поселення в межах Степової зони виявлене 30.06.2021 р. 3-4 пари голубів гніздяться на ЛЕП вздовж каналу "Дніпро – Донбас" біля

с. Лиманівка Красноградського (раніше – Зачепилівського) району Харківської області. Одного птаха того ж дня бачили неподалік – на дорозі біля с. Сомівка.

10.07.2021 р. синяк на стовпі ЛЕП відмічений біля дороги західніше с. Петруші Чернігівського (раніше – Ріпкинського) району Чернігівської області. У цих місцях ми проводили дослідження у 2020 р. і цих голубів на електролініях не спостерігали (див. Костюшин и др., 2020).

У таблиці наводимо також дані по динаміці чисельності 4 поселень, описаних у попередній публікації (Грищенко, Яблоновська-Грищенко, 2019), де проводилися щорічні обліки. Загалом, як бачимо, чисельність синяків у них виросла за наступних три роки з 56 до 88 гніздових пар, тобто на 57.1%. Найшвидше зростає кількість гніздових пар у малих поселеннях, у великих вона поступово стабілізується. На обліковому маршруті вздовж дороги до Переяслава (біля сіл Хоцьки й Циблі) загальна чисельність синяків збільшилась у 3,25 раза, а в околицях Канева – лише на 29,2%. Слід відмітити, що не всі спроби цих птахів утворити постійне поселення закінчуються успішно. Так, у 2018 р. були відмічені 3 пари на ЛЕП в околицях с. Озериче тодішнього Канівського (тепер – Черкаського) району (Грищенко, Яблоновська-Грищенко, 2019). Але в наступні роки синяків ми там уже не спостерігали. Пов'язано це, скоріше всього, з тим, що на електролініях вздовж дороги з Канева до с. Софіївка Золотоніського району Черкаської області вже багато років масово гніздяться галки (*Corvus monedula*), які можуть створювати значну конкуренцію голубам.

Назви районів у таблиці вказані відповідно до нового адміністративно-територіального поділу.

Знахідки поселень голуба-синяка в порожнинах бетонних опор ЛЕП

Місце знахідки	Координати у десятковій системі		Дата знахідки	Додаткова інформація	Авторство знахідки
	широта	довгота			
КИЇВСЬКА ОБЛАСТЬ					
Поблизу с. Хоцьки Бориспільського р-ну	49.9371	31.6392	2018/2021	Чисельність зросла з 4 пар у 2018 р. до 11 пар у 2021 р.	Грищенко В.М., Яблоновська-Грищенко Є.Д.
Південніше с. Циблі Бориспільського р-ну	49.9687	31.5984	2018/2021	Чисельність зросла з 2 пар у 2018 р. до 9 пар у 2021 р.	--/--
Північніше с. Циблі Бориспільського р-ну	50.0168	31.5455	2018/2021	Чисельність зросла з 2 пар у 2018 р. до 6 пар у 2021 р.	--/--
КИРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСТЬ					
Між селами Костянтинівка й Мартоноша Новоукраїнського р-ну	48.7727	31.7293	2021-06-21	1 птах біля стовпа	Грищенко В.М., Яблоновська-Грищенко Є.Д.
Біля с. Червонопілля Кропивницького р-ну	47.9664	32.1481	2021-06-26	3 пари	--/--
СУМСЬКА ОБЛАСТЬ					
Біля с. Ігорівка Конотопського р-ну	51.2120	33.9140	2021-07-21	5 птахів на ЛЕП	Грищенко В.М., Яблоновська-Грищенко Є.Д.
ХАРКІВСЬКА ОБЛАСТЬ					
Біля с. Лиманівка Красноградського р-ну	49.1170	35.2120	2021-06-30	3-4 пари	Грищенко В.М., Яблоновська-Грищенко Є.Д.
ЧЕРКАСЬКА ОБЛАСТЬ					
Від околиці м. Канів до с. Межиріч Черкаського р-ну	49.7553 -49.6387	31.4142 -31.4334	2018/2021	Чисельність зросла з 48 пар у 2018 р. до 62 пар у 2021 р.	Грищенко В.М., Яблоновська-Грищенко Є.Д.
ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСТЬ					
На захід від с. Петруші Чернігівського р-ну	51.7343	30.8495	2021-07-10	1 птах біля стовпа	Грищенко В.М., Яблоновська-Грищенко Є.Д.

Використані джерела:

1. Белик В.П., Ветров В.В., Милобог Ю.В. Ренессанс клинтуха в Восточной Европе: демографический потенциал новой адаптации. Стрепет. 2010. Т. 8, вып. 1. С. 70-74.
2. Белик В.П., Гугуева Е.В. Новая экологическая адаптация клинтуха и ее популяционное значение. Поволжский экол. журн. 2013. Вып. 2. С. 123-131.
3. Грищенко В.М., Яблоновська-Грищенко Є.Д. Голуб-синяк *Columba oenas* на Канівщині. *Troglodytes*. 2016. Т. 7. С. 201-204.
4. Грищенко В.М., Яблоновська-Грищенко Є.Д. Спостереження за рідкісними та маловивченими видами птахів у Середньому Придніпров'ї у 2016-2018 рр. Беркут. 2018. Т. 27, вип. 1. С. 39-44.
5. Грищенко В.М., Яблоновська-Грищенко Є.Д. Знахідки поселень голуба-синяка (*Columba oenas*) на електролініях в Україні у 2009-2018 рр. Матеріали до 4-го видання Червоної книги України. Тваринний світ. Київ, 2019. Т.3. С. 99-101.
6. Грищенко В.М., Яблоновська-Грищенко Є.Д. Моніторинг популяції білого лелеки (*Ciconia ciconia*) в Україні в 1992-2019 рр. Моніторинг та охорона біорізноманіття в Україні. Т. 2. Тваринний світ. Чернівці: Друк Арт, 2020. С. 62-70.
7. Костюшин В.А., Грищенко В.Н., Яблоновская-Грищенко Е.Д. (2020): Новые данные по распространению редких и малоизученных видов птиц на северо-востоке Украины. Беркут. 2020. Т. 29, вып. 1-2. С. 47-61.

Інститут зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України
ГО «Українська природоохоронна група» (UNCG)

**Поширення раритетних видів
біоти України
том 1**

Records of rare species of biota of Ukraine
vol.1

Київ, Чернівці, «Друк Арт», 2022

УДК 591.9+502.7
П66

*Рекомендовано до друку вченою радою Інституту зоології імені І.І. Шмальгаузена
НАН України (протокол № 6 від 27 вересня 2022 р.)*

Рецензенти:

д.б.н. **Сон Михайло Олегович**, старший науковий співробітник відділу якості водного середовища ДУ «Інститут морської біології НАН України»,
д.б.н. **Бокотей Андрій Андрійович**, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник Державного природознавчого музею НАН України

Редакційна колегія:

В.О. Харченко, директор Інституту зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України; **В.А. Костюшин**, завідувач відділу моніторингу та охорони тваринного світу Інституту зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України; **О.В. Василюк**, к.б.н. **В.В. Кавурка**, к.б.н. **Ю.К. Куцоконь**, к.б.н. **О.Д. Некрасова**, к.б.н. **А.В. Мішта**, Інститут зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України; **О.І. Бронсков**, Національний природний парк «Меотида»; к.б.н. **М.Ю. Русін**, Київський зоологічний парк загальнодержавного значення

Records of rare species of biota of Ukraine : Vol. 1 (Series: «Conservation Biology in Ukraine». Is. 27. Vol. 1). – Kyiv : I.I. Schmalhausen Institute of Zoology of NAS of Ukraine ; Chernivtsi : Druk Art, 2022. – 480 p.

Поширення раритетних видів біоти України : Том 1 (Серія: «Conservation Biology in Ukraine». Вип. 27. Т. 1). – Київ : Інститут зоології, UNCG ; Чернівці : Друк Арт, 2022. – 480 с.

ISBN 978-617-8129-09-5

До збірника включені відомості про знахідки у 2009-2021 роках рідкісних видів тварин України. В публікації представлена інформація, зібрана понад 130 фахівцями-зоологами та аматорами з 60 наукових установ України. Загалом подано інформацію про 7957 зустрічей видів тварин, що охороняються в Україні різними охоронними списками.

Збірник розрахований на професійних зоологів, природоохоронців, працівників установ природно-заповідного фонду.

УДК 591.9+502.7

Видано ГО «Українська природоохоронна група» за сприяння проекту «Open biodiversity data: serving Nature Conservation in Ukraine», що фінансується The Ruff ord Foundation.

ISBN 978-617-8129-09-5

© Інститут зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України, 2022
© ГО «Українська природоохоронна група» (UNCG), 2022